

### Háda Béla<sup>1</sup>: Az indonéz fegyveres erők fejlesztésének néhány kérdése<sup>2</sup>

#### Vezetői összefoglaló

- Indonézia sok vonatkozásban tényként kezelhető vezető szerepe Délkelet-Ázsiában katonai szempontból nem létezik.
- Jakarta az elmúlt években elméleti szinten jól kidolgozott irányelvek mentén alakította a védelempolitikáját, mégis jelentős elmaradásba került fejlesztési terveinek végrehajtásával.
- Az elmúlt években tapasztalható látványos eszközbeszerzések egyrészt alulmúlják a korábbi várakozásokat, másrészt jobbra az ország relatív regionális pozícióvesztésének akadályozására elegendő a térséget jellemző intenzív fegyverkezés közepette.
- Az indonéz haditechnikai beszerzéseknél preferálják a kisebb hatalmak ajánlatait és a technológiai együttműködést, amiből a saját hadiipar is profitál.

Indonéziát Délkelet-Ázsia legnagyobb államaként sokan a térség természetes regionális hatalmának tekintik, e szerepet azonban katonai szempontból jelenleg nem tudja megfelelően betölteni. Azon túlmenően, hogy különleges geostratégiai pozíciója az Indiai- és Csendes-óceán határán igen szenzitívvé teszi a helyi hatalmakat Jakarta fegyverkezéssel, illetve biztonsági együttműködések építésével kapcsolatos lépéseire, önálló védelmi képességeinek fejlesztését tartós pénzügyi problémák is gátolják. Indonéziában 2024-ben zárul le Joko Widodo elnök tíz éves kormányzása, amely lehetőséget ad a térséggel foglalkozóknak arra, hogy különböző szempontok alapján áttekinthessék az ország fejlődését. Elemzésünk ehhez csatlakozva az indonéz védelempolitika néhány aspektusát mutatja be, különös tekintettel a katonai eszközbeszerzések és az ország ellensúlyozó (hedging) stratégiájának kapcsolatára.

#### Visszafogott ambíciók – elégtelen eszközök

Az Indonéz Nemzeti Fegyveres Erők (Tentara Nasional Indonesia – TNI) 395.500 fős békelétszámával<sup>3</sup> 2023-ban Délkelet-Ázsia harmadik legnagyobb (Mianmar és Vietnám után), műveleti képességeit tekintve pedig (Szingapúr, Thaiföld és néhány vonatkozásban Vietnám után) harmadik-negyedik legütőképesebb haderejének számít. Katonai célra mozgó-

sítható társadalmi tartalékai ugyanakkor messze a legnagyobbak.

Régi tapasztalat, hogy az indonéz regionális hatalmi státusz leggyengébb pillérének az ország adottságaihoz mérten gyenge műveleti képességei jelentik. Ennek gyökerét Jakarta védelmi kérdésekkel kapcsolatos, még a hidegháború időszakáig visszatekintő elképzeléseiben kell keresnünk. A TNI legfontosabb feladata az ország függetlenné válása óta a földrajzi és társadalmi értelemben egyaránt hallatlanul fragmentált Indonézia területi integritásának biztosítása volt, amit az 1960-as évektől már elsősorban belülről érezték fenyegetve. Ezért a fegyveres erők részéről a karhatalmi feladatok, illetve felkelésellenes műveletek váltak a prioritizált tevékenységgé, mindkettő a szárazföldi erők befolyásának növekedését eredményezte. A hadsereg legfelsőbb vezetése a politikai döntéshozatalban is megjelent, és még a Mohammad Soeharto tábornok vezette diktatúra 1998. évi felszámolását követő, máig tartó *Reformasi* periódusban is megfigyelhető a szárazföldi haderőnemen nagyobb lobbijereje, amely a védelmi célkitűzések megfogalmazására és a források elosztására is hatással van.

<sup>1</sup> Háda Béla a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet tudományos munkatársa. Email: [Hada.Bela@uni-nke.hu](mailto:Hada.Bela@uni-nke.hu)

<sup>2</sup> Az elemzés a TKP2021-NVA-16 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021-NVA-16 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

<sup>3</sup> *The Military Balance 2023*. International Institute for Strategic Studies – Routledge, 2023. 254.

Az ezredfordulót követően azonban a dél-kínai-tengeri konfliktus és a tengeri nagyhatalmak rivalizálásának intenzívebbé válása az indiai-csendes-óceáni térségben a biztonsági környezet alapvető változását hozta, amely a légi- és a haditengerészet képességfejlesztésének fontosságára hívta fel a figyelmet. A 2008 februárjában, Susilo Bambang Yudhoyono elnöksége (2004-2014) alatt elfogadott védelmi fehér könyv 2024-ig irányozta elő a fegyveres erők fejlesztésének feladatait.<sup>4</sup> A dokumentumban célként fogalmazódott meg az interoperábilis és fenntartható haderő, melynek technikai korszerűsítésében a szélesedő hazai hadiipari bázisnak is szerepet szántak. Érdekes eleme volt a környező vizek és a belső tengerrészek ellenőrzésére képes haditengerészet (green-water navy) felállításának célja, amely gyors mozgású, kis egységekből álló haderőnem lenne, fejlett tengeralattjáró és partvédelmi képességekkel. A fegyveres erők egészével szembeni célkitűzés a „minimálisan szükséges erők” szintjének elérése, amely azokat a képességeket és kapacitásokat takarja, amire az államnak minimálisan szüksége van ahhoz, hogy megvédje területi integritását és szuverenitását.<sup>5</sup> Mindezekből egyértelműen kivilágolt, hogy noha Indonézia valódi fejlődést szeretett volna elérni fegyveres erőinek műszaki színvonalát és hatékonyságát illetően, komoly hatalmi programot ez nem takart a részéről. A fegyveres erők békelétszámát nem kívánták emelni és dacára a szigetország földrajzi jellegzetességeiből adódó, nyilvánvaló meghatározottságainak a szárazföldi erők még mindig jelentős befolyással bírtak a fejlesztési folyamatra.<sup>6</sup> Mindent egybevetve a 2008-as védelempolitikai célkitűzéseket sok szakmai kritika érte, ám végső mércéjüket a fejlesztési folyamat eredményei jelentették. Ezek pedig elmaradtak a papíron jól hangzó ambícióktól.

Párhuzamosan a fentiekkel Indonézia külpolitikai stratégiája is a katonai nagyhatalmi törekvések melőzését és a minimálisan hatékony önvédelemhez szükséges képességek biztosítását ösztönözték. Az ország dekolonizációjától kezdve alapelveként kezelt független és aktív külpolitikája<sup>7</sup> egyrészt a jelentős hatalmi tényezők közötti egyensúlyozás gyakorlatát, másrészt a regionális stabilitás biztosításában az ASEAN szerepének előtérbe állítását takarta az elmúlt másfél évtizedben.<sup>8</sup> A nagyhatalmakhoz fűződő viszony tekintetében az el nem kötelezettség politikai tradíciója folytatódott, melynek szellemében Indonézia nem csatlakozott védelmi szövetségekhez, jóllehet, két- és többoldalú katonai együttműködési megállapodása több állammal is van. Yudhoyono kormányzása óta a dinamikus egyensúlyi állapot idealizálása jellemzi az indonéz várakozásokat a 21. század kelet-ázsiai nagyhatalmi kapcsolatait illetően, amely azt feltételezi, hogy az érdekek és képességek változnak ugyan, de a felek képesek a párbeszédre, egyes kihívások kezelésére alkalmi együttműködések jönnek létre, és a béke végeredményben megőrizhető. Jakarta az ilyen együttműködések kialakításában kulcsszerepet játszhatna, és anélkül szavatolhatná befolyását és biztonságát, hogy az másokkal szembeni kihívásként jelenne meg.

A legfontosabb kockázatokat Indonézia regionális biztonsági érdekeire nézve az amerikai-kínai szembenállás délkelet-ázsiai erősödése és a Dél-kínai-tengert érintő kínai expanziós politika jelentik. Utóbbi, ha közvetlen területi integritásában nem is fenyegeti a szigetországot, a kínai tengeri követelések határáként hivatkozott ún. kilenc szakaszos vonal a Natuna-szigetek környéki indonéz kizárólagos gazdasági övezetet is megcsonkítaná. Jakarta ezekre a folyamatokra a fentiekben vázolt elgondolások adaptálásával reagáló politikai gyakorlata az ellensúlyozó (hedging) stratégia egyik tipikus megnyilvánulása a térségben.<sup>9</sup> Ennek szellemében igyekszik kiegyensúlyozni egymással nagyhatalmi kapcsolatait, az őt ért kihívásokra pedig arányos válaszokat adni anélkül, hogy provokálná bármelyik oldalt. Indonézia emellett a szabályalapú nemzetközi rend és az államok közötti feltétlen párbeszéd fenntartását hangsúlyozza. Ehhez társult a Yudhoyono-t hivatalában követő Joko Widodo elnök (2014-) erőteljesen külgazdaság-orientált

<sup>4</sup> HÁDA Béla: Indonézia regionális hatalmi esélyei Délkelet-Ázsiában – pró és kontra. *Nemzet és Biztonság*, 7. (2014) 4., 3-21.

<sup>5</sup> Uo. 14.

<sup>6</sup> Uo. 16.

<sup>7</sup> [Indonesia's Foreign Policy](#). [online], Forrás: Embassy of the Republic of Indonesia in Washington D.C. [2023. 07. 11.]

<sup>8</sup> SZAKÁLI Máté: Variáció egy témára. *Magyar Tudomány*. 180. (2019), 4. 575-588.

<sup>9</sup> Ennek legfontosabb jellemzői: az adott ország kerüli az egyértelmű elköteleződést valamelyik rivális hatalom, vagy hatalmi tömb mellett, a számára valamelyik fél részéről érzékelt kockázatokat arányos ellenlépésekkel igyekszik ellensúlyozni, illetve diverzifikálja külkapcsolatait minél szélesebb mozgástér megtartása érdekében. Mindhárom kifejezetten jellemző Indonézia külpolitikájára. Az ellensúlyozó stratégiáról Délkelet-Ázsia vonatkozásában bővebben ld.: BÁN Zoltán: Stratégiai kétértelműség: A kínai területi követelésekre adott vietnámi és fülöp-szigeteki reakciók vizsgálata. *Nemzet és Biztonság*, 14. (2021), 4. 4-40.

külpolitikája,<sup>10</sup> amely a védelmi célzatú beruházásokon is nyomot hagyott. Az elmúlt évek folyamán Indonézia államfője elsősorban a beruházások elnyerését várta el külpolitikai stábjától, a hagyományos kül- és biztonságpolitikának személyesen kevés figyelmet szentelt.<sup>11</sup>

Dacára azonban járatlanságának a külügyek terén, Widodo nem kerülhette el, hogy reagáljon az ország biztonsági környezetének formálódására, amelyet az elmúlt évek folyamán döntően a haditengerészeti képességek kelet-ázsiai fejlődése és a két vezető globális hatalom szembenállásának erősödése határozott meg. Emiatt a védelmi költségvetés érzékelhető növekedése mellett a tengeri haderőnem szerepének tudomásul vétele, képességeinek a jelentkező kihívásokhoz igazítása elodázhatatlanná vált. Doktrinális háttérét ennek a Widodo-kormány aránylag kreatívan biztosította, még ha a végrehajtás tekintetében nem is tartott lépést a meghirdetett ambíciókkal. Joko Widodo elnökségének különösen nagy nemzetközi figyelmet kiváltó pillanata volt a tengeri tengely (az indonéz kifejezés pontosabb fordításaként a Világ Tengeri Tengelye) doktrína meghirdetése 2014 novemberében.<sup>12</sup> Részt képezte ennek az indonéz tengerészeti kultúra újjáépítése, az ország tengeri erőforrásainak fenntartható kezelése, a tengeri infrastruktúra fejlesztése, az élénk diplomáciai együttműködés a környező vizeken érdekelt államokkal, és végezetül az indonéz tengeri védelmi képességek fejlesztése is. Jakarta 2017-ben szakpolitikai sorvezetőt is kiadott *Indonéz óceánpolitika* címmel, amely 7 pillérre és 76 szakpolitikai célterületre bontva nevezi meg a teendőket a Világ Tengeri Tengelye koncepciójának megfelelő állapot eléréséhez.<sup>13</sup>

Úgy tűnt, hogy a tengeri tengely doktrínával Indonézia rátalált stratégiai építkezésének sokak által hiányolt markáns tengeri fókuszára. Noha nem kimondottan a tengeri nagyhatalmi képességrendszer, hanem a tengeri nemzetként való működés jóval kevésbé konfrontatív üzenetű, és az indonéz történelmi identitással is megférő lehetőségének (tehát a tengerek sokrétű kihasználásához szükséges képességek és kapacitásoknak) megteremtése állt a koncepció középpontjában, a védelempolitikai kérdésekkel foglalkozó értelmiséget érthető módon leginkább a haditengerészet fejlesztéséhez kapcsolódó elemek érdekelték.

Aki azonban gyors és látványos haladást várt, annak csalódnia kellett. Minden hangzatos célkitűzése és pozitív nemzetközi fogadtatása ellenére a tengeri tengely koncepció megvalósítása rendkívül lassú folyamat és az utóbbi években már jóval ritkábban kap említést a kormányzati kommunikációban.<sup>14</sup> Igazából csak egyes, a tengeri infrastruktúrát érintő beruházásai haladtak jól, amelyek belpolitikai hasznot is hoztak a kormánynak. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy a tengeri tengely koncepció védelmi komponense mind a publikált dokumentumokban, mind pedig az állami kommunikációban elfoglalt helye alapján nem volt túlhangsúlyozva, ám azt eleinte nem lehetett tudni, hogy ennek oka a kormányzat elkötelezettségének gyengesége, vagy a hagyományos, konfrontatív gesztusokat kerülő indonéz külpolitika szellemében történik. Különösen, mivel a jelenleg is hatályos, 2015. évi védelmi fehér könyv rendszeresen hivatkozott a tengeri tengely koncepcióban megfogalmazott célokra.

A már említett 2008. évi védelmi fehér könyvet múltnak átadó dokumentumot végül 2015. május 31-én bocsátották ki. Az új indonéz védelmi stratégia kevés támpontot ad arról, hogy a szigetország biztonság- és védelempolitikai percepciói hogyan kapcsolódnak össze a konkrét védelempolitikai lépésekkel.<sup>15</sup> Miközben számos olyan témát érint (pl. élelmiszerkrízis), amelynek nem sok köze van a védelemhez.<sup>16</sup> Kifejezetten érdekes, hogy kívül helyezi az országot a dél-kínai-tengeri konfliktusban érdekelt államok körén,<sup>17</sup> miközben hitet tesz Natuna katonai infrastruktúrájának fejlesztése mellett.<sup>18</sup> Mint láthattuk, az nem egészen igaz, hogy Indonézia ne lenne érintett a Dél-kínai-tenger területi felosztásáról szóló vitákban, ám érezhetően igyekszik kívül helyezni magát ezeken, amiben Peking vele szemben semlegesebb magatartása is segíti. Továbbra is a független és aktív külpolitika indonéz hagyománya jelenik meg ugyanakkor

<sup>10</sup> Joe COCHRANE: [Indonesian Leader in Global Spotlight](#). [online], 2014. október 21. Forrás: The New York Times [2023. 07. 24.]

<sup>11</sup> Kornelius PURBA: [Jokowi's foreign policy comes late, but internationally impactful](#). [online], 2022. november 26. Forrás: The Jakarta Post [2023. 07. 12.]

<sup>12</sup> SZAKÁLI Máté: Indonézia, mint a „Világ Tengeri Tengelye” elképzelés – szakpolitikai látletlet. *Eurázsia Szemle* 2. (2022), 2. 72-88.

<sup>13</sup> *Indonesian Ocean Policy*. Coordinating Ministry for Maritime Affairs, Republic of Indonesia, 2017.

<sup>14</sup> SZAKÁLI: i.m.

<sup>15</sup> Robert LOWRY: [Indonesia's Defence White Paper](#). [online], 2016. június 15. Forrás: Australian Institute of International Affairs [2023. 07. 11.]

<sup>16</sup> *Defence White Paper 2015*. Ministry of Defence of the Republic of Indonesia, Jakarta, 2015. 17-18.

<sup>17</sup> Uo. 4.

<sup>18</sup> Uo. 42.

a 2015. évi fehér könyvben.<sup>19</sup> Jakarta továbbá elutasítja a katonai szövetségeket, miközben szorgalmazza a Yudhoyono-érában megfogalmazott dinamikus egyensúlyi állapot kialakítását a térségben. Miközben a külső támadás esélyét minimálisnak tekinti, a belső fenyegetések elleni, illetve területvédelem szükségességét emeli ki. Mindent egybevetve a 2015. évi védelmi fehér könyv Joko Widodo kormányzásának egyensúlyozó, mindenki felé békét és jóindulatot hirdető külpolitikáját tükrözi vissza a megelőző kormány néhány elgondolásának adaptálása mellett. Ugyanakkor még megtalálhatók benne a tengeri tengely koncepció védelempolitikai komponensei is a haditengerészet műholdas és dróntechnológiával kiegészített fejlesztésén keresztül.<sup>20</sup> További problémaként merül fel a védelmi szféra költségvetési támogatásának kérdése, amelyről a fehér könyv az 1%-os GDP arány felett tartást és a fokozatos növelést irányozza elő.<sup>21</sup> Ez ázsiai összehasonlításban elég szerény védelmi ráfordítást jelent,<sup>22</sup> igaz, 2022-re valamivel több, mint 9 milliárd dollárral az indonéz védelmi kiadások már (Szingapúré után) a második legnagyobb összeget tették ki Délkelet-Ázsiában.<sup>23</sup> A fejlesztés és finanszírozás területén megmutatkozó hiányosságokat az indonéz döntéshozók is világosan érzékelik. Érdemes tehát kissé részletesebb figyelmet szentelnünk nekik.

### Hadfejlesztés az ellensúlyozás jegyében

Az Indonéz Nemzeti Fegyveres Erők (TNI) lassú fejlődéséért napjainkig döntően két tényezőt szokás felelőssé tenni. Ezek a politikai elköteleződés gyengesége és – az előbbtől nem függetlenül – a költségvetési források elégtelensége.

Dacára a biztonságpolitika környezet fokozódó kihívásainak és az indonéz stratégiai dokumentumokban hangoztatott elkötelezettségnek, az elmúlt évek folyamán a szigetország védelmi költségvetésének összege és GDP arányos értéke is tovább csökkent.<sup>24</sup> A SIPRI adatbázisa szerint az indonéz védelmi ráfordítások mértéke még 1999-ben csökkent a GDP értékének 1%-a alá, és azóta sem érte el újra ezt a szintet egyik évben sem.<sup>25</sup> Nem volt példa nélkül álló továbbá, hogy a Védelmi Minisztérium még a jóváhagyott forrásokat sem kapta meg. Jellemző, hogy még 2020-ban a 2024-ig terjedő tervezési időszakra 20,7 milliárd dollárnyi kölcsönt irányoztak elő a számára melynek jelentős hányadát különböző fegyverrendszerek külföldi beszerzésére fordította volna. Az előirányzatból azonban 2022-re is mindössze 7,8 milliárdot látott a minisztérium.<sup>26</sup> Az okot természetesen a 2020-as évek elejének egymás hatását erősítő gazdasági sokkjai jelentik, amelyek Indonéziát is költségvetési megszorításokra kényszerítette. Widodo elnök az adott körülmények között nem tartott ki a védelmi költségek 2015-ben deklarált fokozatos növelése mellett, hanem a kormány támogatottságát szem előtt tartva a munkahelyteremtő beruházásokat ösztönözte inkább. Noha ezzel hű maradt saját politikai értékrendjéhez, ez a folyamat már azon védelmi beszerzések kivitelezését is megkérdőjelezte, melyekről korábban döntés született.

Ennek nem szándékolt, de nyilvánvalóan elkerülhetetlen következménye, hogy Indonézia kevésbé megbízható üzletfélként tűnik fel a nagy külföldi hadiipari vállalatok szemében, mint több más, a fegyverkezés mellett szilárdabban elkötelezett ország. Ugyanakkor a délkelet-ázsiai államok fegyveres erőinek fejlesztése is a nagyhatalmi befolyásszerzés versenyterepévé vált, e szempontból pedig Indonézia különösen kívánatos célpont maradt, így továbbra is akadnak ajánlattevői a meghirdetésre váró tendereknek.

Joko Widodo erőteljesen gazdaságorientált politikája emellett a védelmi beszerzések gyakorlatán is nyomot hagyott. Indonézia többnyire igyekszik összekötni a fegyvervásárlásokat a gyártási együttműködéssel, amiből egyrészt munkahelyek jönnek létre, másrészt az indonéz vállalatok is technológia-transzferhez jutnak, erősítve a hazai hadiipart. Utóbbi a rövidebb távú kormányzati politika és az indonéz stratégia dokumentumokban is megjelenő hosszú távú fejlesztési érdekek találkozásának jó példája.<sup>27</sup>

<sup>19</sup> Uo. 56.

<sup>20</sup> Uo. 38.

<sup>21</sup> Uo. 132.

<sup>22</sup> Prashanth PARAMESWARAN: [Will Indonesia's Military Budget Fall or Rise?](#) [online], 2015. szeptember 30. Forrás: The Diplomat [2023. 07. 22.]

<sup>23</sup> The Military Balance 2023. i.m. 218.

<sup>24</sup> The Military Balance 2020. International Institute for Strategic Studies – Routledge, 2020. 227.

<sup>25</sup> [SIPRI Military Expenditure Database](#). [online], Forrás: milex.sipri.org [2023. 08. 09.]

<sup>26</sup> Andi Raihanah ASHAR - Muhammad Fauzan MALUFTI: [Indonesian Military Modernization: A Race Against Time](#). [online], 2022. június 23. Forrás: The Diplomat [2023. 08. 01.]

<sup>27</sup> James GUILD: [Indonesia's Transactional Military Modernization](#). [online], 2023. május 16. Forrás: The Diplomat [2023. 08. 02.]

Pusztán katonai megközelítésben az indonéz szakértők egy része nem tartja megfelelő válasznak házája védelmi képességfejlesztését a kínai aktivitás erősödésének ellensúlyozására.<sup>28</sup> Prabowo Subianto védelmi miniszter, nyugalmazott tábornoak ugyanakkor a kabinet egyik legbefolyásosabb tagja, akit mostanában Widodo lehetséges utódjának is tekintenek.<sup>29</sup> Subianto pedig – részben szakmai előéletéből és szocializációjából adódóan is – láthatóan komolyan veszi a TNI beszerzéseinek ügyét – és rendre megragadja az alkalmat ennek kifejezésére egy-egy új technikai eszköz átadásakor. El is ért bizonyos eredményeket a Védelmi Minisztérium az utóbbi években, melyek mindhárom haderőnemet érintették. Az egyes programok végrehajtásán azonban nyomot hagytak a megszorítások és az ebből fakadó kormányzati takarítások a kedvezőbb ajánlatok érdekében. Nagy visszhangot kapott például szolgálta erre a légiereő új vadászpilótáinak ügye.

Miután a nemzetközi szankciók miatt törölték a korábban tervezett orosz Su-35-ös beszerzést,<sup>30</sup> az indonéz légiereő korszerűsítésénél felmerült 36 új amerikai F-15-ös vadászpilóta vásárlása, amelyre Washington is nyitott lett volna. A Kínai Népköztársasággal zajló indo-csendes-óceáni rivalizálás logikájába illesztve az USA számára kívánatos minél szorosabbra vonni a katonai együttműködést Délkelet-Ázsia legnagyobb államával, a forráshiány azonban közbeszólt. A csaknem 14 milliárd dolláros üzlet sorsa finansziális okokból igen bizonytalanra vált,<sup>31</sup> ehelyett a szigetország japán F-15-ös hajtóművekkel javítaná fel meglévő F-16-os flottáját.<sup>32</sup> Indonézia 2022 februárjában végül jóval kedvezőbb feltételek mellett, 42 francia gyártmányú Rafale vadászpilóta és a szükséges kiszolgáló berendezések, valamint szimulátorok beszerzése mellett döntött, mintegy 8,1 milliárd dollár értékben.<sup>33</sup>

Érdekes folytatása volt a vadászpilóta-beszerzésnek az a kiszivárgott terv, mely szerint az indonéz haditengerészet tengeralattjáró-erőinek korszerűsítésébe is bevonnák a francia felet, Scorpéne osztályú tengeralattjárók beszerzésével.<sup>34</sup> Mindkét eszköztípus üzemeltetésében egyébként az Indonézia stratégiai partnerének számító India jelenti a közeli referenciát. Nem érdektelen az sem, hogy a francia üzlettel az addig az indonéz tengeralattjáró-erők korszerűsítésében első számú partnernek számító Dél-Korea pozíciói gyengültek. Indonézia egy még 2011-ben kötött megállapodás alapján 2017-től három Dél-Koreai építésű (indonéz nevükön Nagapasa osztályú) tengeralattjárót rendszeresített, a korábban tervbe vett további 3 hajó megrendelését azonban a francia üzlet valószínűtlenné tette.<sup>35</sup> Közös vonása Franciaországnak és Dél-Koreának, hogy az indo-csendes-óceáni térségben mindketten inkább középhatalmaknak számítanak, ezért az indonéz ellensúlyozó stratégia szemszögéből a politikailag legkevésbé kockázatos partnerek közé sorolhatók. Franciaország persze jelentős hatalom és vannak területei (illetve ezek megvédelmezésére katonai jelenléte) az ázsiai-csendes-óceáni térségben, ám messze nem tekinthető döntő tényezőnek a térség hatalmi játszmáiban.

A franciákkal kötött megállapodások nem csak az egyes fegyver- és haderőnemek, hanem az indonéz védelmi ipar fejlődésének szemszögéből is értékelendők. A Dirgantara Indonesia vállalat a francia féllel való közös fejlesztések révén várhatóan kompozit anyagok előállításának, illetve pilóta szimulátorok gyártásának technológiáját szerzi meg, míg a Scorpéne-programban a francia Naval Group partnereként fellépő Indonéz Perseroan Terbatas Penataran Angkatan Laut (PT-PAL) lehetőséget kap a közreműködésre a modern tengeralattjárók gyártásában. A beszerezni tervezett Scorpéne-ek közül ugyanis legalább kettőt a kelet-jávai Surabayaiban építenének meg.<sup>36</sup> Indonézia nagy előnye ugyanis regionális versenytársaihoz

<sup>28</sup> The Military Balance 2023. i.m. 214.

<sup>29</sup> Koya JIBIKI: [Jokowi keeps successor options open, even former rival](#). [online], 2023. július 30. Forrás: Nikkei Asia [2023. 08. 02.]; Dio SUHENDA: [Jokowi looks to Prabowo as potential successor](#). [online], 2022. november 09. Forrás: The Jakarta Post [2023. 07. 22.]

<sup>30</sup> Alessandra GIOVANZANTI: [Indonesia excludes Su-35 from fighter aircraft acquisition plans](#). [online], 2021. január 23. Forrás: janes.com [2023. 08. 03.]

<sup>31</sup> [Planned Acquisition of F-15 Jets by Indonesia May Be Cancelled](#). [online], 2023. február 15. Forrás: [dinsights.katadata.co.id](#) [2023. 07. 11.]

<sup>32</sup> Joe SABALLA: [Indonesia Buying Used Fighter Jets, Engines to Fill Air Defense Gaps](#). [online], 2023. június 22. Forrás: The Defense Post [2023. 07. 24.]

<sup>33</sup> [Indonesia to buy 42 Rafale jets as it boosts ties with France](#). [online], 2022. február 10. Forrás: AlJazeera [2023. 07. 29.]; Tasjilo HUMMEL - Stanley WIDIANTO: [France seals \\$8.1 billion deal with Indonesia to sell 42 Rafale jets](#). [online], 2022. február 10. Forrás: Reuters [2023. 07. 29.]

<sup>34</sup> Gabriel HONRADA: [Indonesia picks France for its new sub ambitions](#). [online], 2022. március 10. Forrás: Asia Times [2023. 07. 25.]

<sup>35</sup> [Indonesia Submarine Capabilities](#). [online], 2023. február 17. Forrás: nti.org [2023. 08. 04.]

<sup>36</sup> Andi Raihanah ASHAR - Muhammad Fauzan MALUFTI: i. m.

képezt jelentős hajóépítő ipara, minek részét képezi a tengeralattjárók építésének képessége is. A szigetország az egyetlen Délkelet-Ázsiában, amely hazai bázison ilyen hajókat tud előállítani. Aligha meglepő ennek tudatában, hogy a tengeralattjáró fegyvernem fejlesztése a kétezres évektől része a TNI jövőképének, mint ahogy az sem véletlen, hogy a 2015. évi fehér könyv külön is méltatja az indonéz-francia védelmi együttműködést.<sup>37</sup> Ugyanakkor a franciáknak is jól jött az üzlet, különösen az AUKUS megalakulása és az ausztrál tengeralattjáró-beszerzések újratervezése után, amely jelentős bevételtől fosztotta meg a francia hadiipart. Párizs és Jakarta érdekei tehát egymásra találtak, a fejlesztési program jövőjével kapcsolatban pedig előbbinek reményt adhat, ha a Rafale-szerződést szignáláló Subianto védelmi minisztert valóban elnökké választják 2024-ben.

A külföldi partner bevonásával zajló fejlesztői munkából a szárazföldi erők eszközparkja sem maradt ki. Még 2019-ben a török FNSS és az indonéz Pindad vállalat Kaplan (indonéz elnevezéssel Harimau) harckocsik és kételtű járművek közös gyártásáról írt alá megállapodást.<sup>38</sup> Utóbbi azért is nagyon fontos, mert dacára természetföldrajzi adottságainak (több, mint 17.000 kisebb-nagyobb szigetből áll), Indonézia elégtelen mennyiségű kételtű szállítójárművel rendelkezik, és túlnyomó annak is része elavult. Az első legyártott harckocsiplatformokat 2022 márciusában adták át az indonéz félnek.<sup>39</sup> Nem merült ki ennyiben az indonéz-török együttműködés, 2022-ben született megállapodás a török Khan és Hisar rakétarendszerek indonéz megrendeléséről.<sup>40</sup>

A fent említett példák jól megvilágítják Jakarta azon törekvését, hogy minél inkább diverzifikálja a fegyveres erők beszerzési forrásait, mellyel az egyes nagyhatalmak felé való erős függés kialakulását igyekszik megelőzni. Mindez nem jelenti azt, hogy a hidegháború óta nagyon fontos partnernek számító USA teljesen háttérbe szorulna az indonéz védelmi minisztérium üzletfeleinek sorában. Továbbra is számíthat megrendelésekre például a légierő szállítási képességeinek fejlesztésekor. 2023. augusztus 9-én adták át ennek keretében az Egyesült Államokból érkezett harmadik C-130J Super Hercules repülőgépet<sup>41</sup> abból az ötből, amelynek leszállítását 2024 januárjáig vállalta az amerikai gyártó.<sup>42</sup>

### Összegzés

Jóllehet, az utóbbi években az indonéz védelmi szféra fejlesztése a korábbiakkal összevetve intenzívebb szakaszába ért, az eddig bejelentett beszerzések döntően a képességrendszerek relatív szinten tartását teszik lehetővé. Indonézia fegyveres erői az elmúlt évek folyamán komoly fejlesztési szükségleteket halmoztak fel, melyek nem csak az elöregedő eszközrendszerekből fakadtak, hanem a térséget jellemző intenzív fegyverkezésből is. Utóbbiak a korábrinál jobban láthatóvá tették az indonéz védelmi képességek hiányosságait a felmerülő kihívásokkal összevetve.

Jakarta egyre nagyobb nyomás alá kerül emiatt, amelyre arányos választ keres úgy az eszközparkjának fejlesztése, mint a térségben érdekelt – főként amerikai szövetségben álló – államokkal folytatott katonai együttműködéseinek mélyítése által.<sup>43</sup> Nem lehet azonban figyelmen kívül hagyni, hogy Vietnám, Ausztrália, és Szingapúr elmúlt években mutatott, gyors tengeri fegyverkezése mellett Indonézia beszerzései – legyenek bármennyire jól kommunikálva – leginkább megkésett, követő gyakorlatot tükröznek és nem alkalmasak arra, hogy rövid időn belül növeljék az ország relatív katonai súlyát a térségében. A kínai hatalmi építkezéssel szembeni, saját kapacitásokon nyugvó elrettentés pedig jelenleg szóba sem jöhet. Elemzésünk témáját csak felületesen érinti, de hasonlóan kilátástalannak tűnik az ASEAN együttműködés

<sup>37</sup> Defence White Paper 2015. i.m. 90.

<sup>38</sup> Jon GREVATT: [IDEF 2019: Pindad, FNSS sign tank production agreement](#). [online], 2019. május 09. Forrás: [janes.com](#) [2023. 08. 05.]; Stephen W. MILLER: [Filling Indonesia's Amphibious Assault Vehicle Requirement](#). [online], 2022. szeptember 14. Forrás: [Asian Military Review](#) [2023. 08. 09.]

<sup>39</sup> [The First Batch of KAPLAN Medium Tank "HARIMAU" Delivered to Indonesia](#). [online], 2022. április, Forrás: [Defence Turkey](#) [2023. 08. 05.]

<sup>40</sup> Stephen W. MILLER: [Indonesia Acquiring Roketsan Missiles](#). [online], 2022. november 15. Forrás: [Asian Military Review](#) [2023. 08. 09.]

<sup>41</sup> [Pesawat Ketiga C-130J Super Hercules A-1343 Telah Tiba](#). [online], 2023. augusztus 09. Forrás: [Kementerian Pertahanan Republik Indonesia](#) [2023. 08. 10.]

<sup>42</sup> Akhil KADIDAL: [First C-130J-30 for Indonesia arrives in country](#). [online], 2023. március 10. Forrás: [janes.com](#) [2023. 08. 10.]

<sup>43</sup> [Garuda Shield](#). [online], 2023. március 06. Forrás: [Indo-Pacific Defense Forum](#) [2023. 07. 12.]

felhasználása a térség egyfajta kollektív védelmi erőfeszítéseire, mivel a tagállamok a kül- és biztonságpolitikát szigorúan nemzeti hatáskörben kezelve nem egyformán érdekeltek a tengeri államok területi érdekeinek tevőleges védelmében.

Mindez arra is rávilágít, hogy az eredményes önvédelemhez „minimálisan szükséges erők” mértéke nagyban változik, az elmúlt évekre jellemző, relatíve alacsony védelmi ráfordításokkal aligha biztosítható. Ennek fényében különösen problémás, hogy Indonéziában a fejlesztési eredmények rendre alulmúlják a meghirdetett célokat. A jelenleg érvényes tervek értelmében az országnak 2024-re kellene elérnie a fegyveres erők képességeinek és kapacitásainak azt a szintjét, amit minimálisan nélkülözhetetlennek tekintenek. Ez bizonyosan nem fog sikerülni. 2021-ben az Indonéz Nemzeti Fegyveres Erők azóta nyugálományba vonult parancsnoka, Muhammad Andika Perkasa tábornok 70%-os teljesítettséget prognosztizált a fejlesztési periódus záróévére nézve, ami az elmúlt másfél évtized összességében lassú haderőépítési folyamatának tükrében problémás, de egyáltalán nem meglepő végkifejlet.<sup>44</sup>

Markánsan megfigyelhető ugyanakkor a haditechnikai beszerzések politikai célzatú diverzifikációja, ami az ország kiegyensúlyozó külpolitikájának alárendelve zajlik. Ennek során Jakarta kifejezetten keresi a lehetőséget az együttműködésre olyan államokkal, mint Franciaország, Dél-Korea, Olaszország,<sup>45</sup> vagy Törökország, amelyek fejlett eszközökkel képesek ellátni, de nem jelentenek egyértelmű választást a részéről az indiai-csendes-óceáni térségben zajló kínai-amerikai szembenállás két vezető hatalma között.

Amennyiben valóban Prabowo Subianto védelmi miniszter lesz Joko Widodo elnök utóda az államfői hivatalban, nagy a valószínűsége a védelmi ráfordítások növelésének. Ehhez az érvényes védelmi fehér könyv is alapot ad az 1%-os GDP arány felett tartásról és fokozatos emelésről szóló irányelvvel. A tengeri tengely doktrína – illetve annak védelempolitikai pillére – szerepét azonban mindenképpen tisztázni kell majd az új kormányban a szigetország kül- és biztonságpolitikai prioritásai között, avagy megfogalmazni egy újabb koncepciót. Ám hogy melyikre kerül majd sor, az ma még nem megjósolható.

<sup>44</sup> Andi Raihanah ASHAR - Muhammad Fauzan MALUFTI: i.m.

<sup>45</sup> Sebastian STRANGIO: [Indonesia Clinches Deal for 8 Italian-Made Frigates](#). [online], 2021. június 16. Forrás: The Diplomat [2023. 08. 10.]



# Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

## ELEMZÉSEK 2023/12

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés és tördelés:  
Csiki Varga Tamás, Tóth Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: [svkk@uni-nke.hu](mailto:svkk@uni-nke.hu)

2019 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)

2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)

2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Háda Béla, 2023